

*ds Joep Dubbink*

Schriftlezingen: 2 Koningen 4:8-37 – Marcus 1:29-34

Wat een lang verhaal vanmorgen, die eerste schriftlezing! Kerkelijke leesroosters stellen voor om het drastisch in te korten – ze denken dat wij 't anders niet aankunnen. Maar daarmee zouden we precies het geheim van het verhaal kwijtraken, en wat erger is, het geheim van ons geloof. Luister maar.

Dit verhaal gaat over een vrouw in het noorden van Israël, pak 'm beet zo'n 2800 jaar geleden. *Maar het gaat natuurlijk niet om haar, het gaat om ons!* Het verhaal vertelt over haar zoon, die sterft en weer tot leven wordt gewekt – maar in die jongen gaat het om de toekomst. 'Zoon' is in het bijbelse jargon ongeveer hetzelfde als 'toekomst'.

En laat ik nu de clou maar meteen verklappen: dit verhaal gaat over het veiligstellen van de toekomst die van Godswege beloofd is, over de overwinning van het leven op de dreigende dood – en *dat* heeft wat voeten in aarde! Daarvoor moeten hemel en aarde bewogen worden, daarvoor moet van alles in beweging komen, en het lijkt ook lange tijd helemaal niet de goede kant op te gaan. Het kost tijd, het kost moeite, het kost inzet tot het uiterste. Maar uiteindelijk breekt het licht door, en komt die toekomst, en wint het leven het van de dood. Maar niet makkelijk: iedereen in het verhaal moet tot z'n grenzen gaan, en daar overheen.

Nee, dan Jezus en de schoonmoeder van Petrus. Hij hoeft haar hand maar vast te pakken en ze voelt de koorts zakken en ze staat meteen weer voor het gezelschap klaar. Jaloers zou je ervan worden, van zulke gaven van genezing. Prachtig, maar ik denk dat het verhaal van de vrouw uit Sunem met haar zoon heel wat dichterbij onze ervaring staat, bij ons getob en gedoe om het leven in stand te houden.

Die vrouw, wat weten we van haar? Ze is welgesteld. Enkele 'Meelezers' van maandag zagen haar als een wat dominante dame, die gewend is haar zin te krijgen. U mag uw eigen beeld vormen, maar merk op dat de verteller van het verhaal solidair met haar is; hij blijft aan haar kant staan tot op het eind: geen spoor van kritiek haar kant op.

De vrouw komt in beeld, omdat ze een soort sponsor wordt van de profeet Elisa: ze maakt voor hem een *pied à terre*, een eigen plek, in Sunem, in haar eigen huis, van alle gemakken voorzien. Waarom doet ze dat? Om zich in te dekken, alles onder controle, via zo'n godsman kun je altijd wel wat regelen met 'hierboven'? Ik denk niet dat ze zo naïef is. Want als Elisa iets terug wil doen en uiteindelijk zijn knechtje (zelf komt hij niet op het idee) hem erop attent maakt dat ze geen zoon heeft, dan is ze helemaal niet blij met de belofte van een kind! 'Lieg me niet voor!' Ze is realistisch, misschien wel een tikje cynisch, en ze lijkt zich er al bij neergelegd te hebben dat een zoon er voor haar niet inzit. Dat roept van alles op: een kindwens kan je een leven lang verteren, en het moeten accepteren dat je geen moeder (of vader) zult worden vraagt veel van sommigen. En dan ga je je misschien wel bewust of onbewust indekken: vrouwen die een miskraam hebben meegemaakt, of meerdere ivf-behandelingen zonder resultaat, die kunnen zich dat nog makkelijker indenken. Hoop kan een bedreiging zijn, want dat roept weer van alles op dat je net had afgesloten, en je wilt je indekken tegen wéér een teleurstelling.

Maar er komt een kind, en ze lijkt ongelijk te krijgen – tot die fatale dag, waarop de jongen naar z'n hoofd grijpt: een epileptische aanval, een zonnesteek? Z'n vader heeft meer oog voor het bedrijf dan voor z'n zoon, laat moeder dit maar oplossen. Nou, dat doet ze!

Want de jongen sterft! Het is niet zomaar een kleine flauwte: hij sterft! En dan komt er een onvoorstelbare vaart in het verhaal. Ze gaat heel doelgericht te werk. Elke stap is doordacht, en raak: de jongen op het bed van de profeet, in de hoop dat dat iets uitwerkt, dat ze zo tijd koopt; de knecht, de ezel, het geheimhouden tegenover haar man, de opdracht aan de knecht, alles één en al doelgericht.

Te midden van de mannen in dit verhaal, die allemaal tekortschieten, staat deze vrouw als een rots in de branding in voor haar zoon. Wat een vrouw! Feministische commentaren hebben bezwaar tegen de manier van vertellen, en dat snap je ook wel: ze krijgt niet eens een naam, heet alleen maar 'die Sunamitische'. Maar de verteller heeft een andere bedoeling: die speelt met die woorden, laat de profeet haar 'die vrouw uit Sunem' noemen (dat zegt meer over de profeet dan over de vrouw). Maar zelf noemt hij haar 'moeder' precies op het cruciale moment in het verhaal, als ze de profeet zo ongeveer dwingt om mee te gaan.

Het verhaal zit vol prachtige details. Er komen attributen in voor die iets lijken te doen, het bed van de profeet lijkt de situatie voor even te conserveren, haar tijd te geven voor haar actie: in het oude Israël was er de gedachte, dat de grens van de dood niet zo heel scherp was, en op de rand nog wel iets mogelijk was. Maar dat andere object, die staf, die weigert dienst. Terwijl we weten dat de staf van een profeet staat voor macht, voor invloed – denk aan Mozes die met die staf de plagen laat beginnen en ophouden en de zee in tweeën slijt – lijkt dit verhaal te zeggen: zonder de vent doet het ding echt niks!

In dit verhaal komen drie mannen voor, van wie twee met een naam, en één naamloze vrouw: maar die vrouw speelt die drie mannen met gemak van het toneel. Zij is bijna steeds de handelende persoon, zij is degene die het verhaal gaande houdt. Dat zie je vaker: de bijbel is afkomstig uit een door mannen gedomineerde cultuur, het boek gaat meer over mannen dan over vrouwen, maar *als* vrouwen een rol spelen dan is die heel vaak cruciaal. We hebben de laatste jaren wel afgeleerd om mannen of vrouwen vast te prikken op een bepaalde rol, 'typisch' vrouwelijk beroep, 'typisch' mannelijke eigenschappen – terecht. Maar ik kan er niet omheen dat de bijbelse schrijvers, die we ons toch wel grotendeels als mannen moeten denken, zo opvallend vaak schrijven over *power-vrouwen* zoals deze. Zo vaak staan vrouwen in voor de toekomst; hier ook. Ga maar na.

De man van de vrouw heeft niks in de gaten, staat er wat verbaasd bij te kijken, wordt met een kluitje in het riet gestuurd. Gechazi, het knechtje van de profeet, doet zijn best en doet zijn ding, maar zonder al te veel succes. En Elisa, de grote profeet zelf?! Hij staat, om eerlijk te zijn, behoorlijk te stuntelen. Allereerst al die communicatie: waarom praat hij niet rechtstreeks met deze vrouw, is hij daar soms te belangrijk voor?! Ook weet hij niet wat er aan de hand is, 'de Heer heeft hem dat niet meegedeeld' – of heeft hij soms niet goed geluisterd? En waarom gaat hij niet meteen met haar mee, hoezo denkt hij dat hij deze vrouw kan afschepen met zijn hulpje? Dat laat ze niet gebeuren. 'Zo waar de Heer leeft...' Ze bezweert hem letterlijk, mee te gaan, het is ook precies de enige keer dat ze het woord 'God' of 'Heer' in de mond neemt! Ik hoor in haar woorden een echo van Mozes' woorden tot God: 'Als u zelf niet met ons meegaat, laat ons dan niet van hier optrekken. (Exodus 33:15).

De Maandagavond-meelezers worstelden er een beetje mee, hoe gelovig de vrouw nu eigenlijk is. Aan de ene kant 'heeft' ze iets met de man gods, maar we horen haar nergens bidden, of haar vertrouwen uitspreken. Het is zelfs de vraag of ze bij haar hele actie om af te reizen naar de Karmel, vertrouwen heeft op een goede afloop. Ik zou u graag vertellen dat ze 'met de moed der hoop' op pad gaat, zoals wij dominees dat zo graag zeggen, maar ik ben toch echt bang dat het met de moed der wanhoop is. Want ze lijkt alsnog gelijk te krijgen: die zoon lijkt haar en haar man niet vergund... Al

die getergde woede gooit ze eruit tegenover de profeet: 'Ik heb toch geen zoon gevraagd?! Had ik niet gezegd: 'Geef mij geen valse hoop?!''

Uiteindelijk is de profeet niet zo goed, of hij moet persoonlijk, en met heel zijn lijf en ziel, dit kind terughalen van de dood. Nabijheid, dat redt de jongen. Waar Elia, zijn voorganger, in eenzelfde situatie eenvoudig bad: 'God, hoe kunt u dat uitgerekend de vrouw aandoen die mij gastvrijheid heeft betoond (1 Koningen 17:17), moet Elisa het van ver halen, die genezingskracht. Maar het lukt. En eindelijk spreekt de profeet dan de vrouw direct aan: 'Neem uw zoon mee'. En dan zijn de verhoudingen weer hersteld: de vrouw reageert zwijgend, met een knieval en een buiging richting de profeet. Kan die zich toch handhaven als de godsbood, de genezer, via wie Gods heilzame geneeskraft zich manifesteert op aarde? Wel voor wie het verhaal zo geknipt heeft dat alleen de genezing overblijft! Maar wie het hele verhaal leest weet wel beter: zonder de inzet van deze vrouw was het heel anders afgelopen.

Daarom is dit een van mijn lievelingsverhalen geworden. Om die waarheid, dat Gods heil zich op aarde kan laten zien, dat Hij ons dat wil geven, maar dat dat soms ver te zoeken is, dat het soms nergens naar lijkt, dat het soms lijkt of de hemel gesloten is, en de liefde en genade van God ver te zoeken. Die ervaring delen wij moeiteloos over 2800 jaar heen met mensen uit een heel andere cultuur. En net als deze vrouw worden wij opgeroepen, te geven wat we in ons hebben; of we nu moeder of profeet zijn of een bijrol hebben, we zijn allemaal nodig.

Natuurlijk zegt dit verhaal dan ook weer niet, dat met maximale inzet het lot altijd te keren is. Soms is dat niet zo, soms gaan de dingen vreselijk mis en loopt de toekomst vast. *Dan nog* is het de moeite waard om te doen wat deze vrouw doet. Ze doet het niet eens uit vast vertrouwen of zelfs zekerheid van succes. Ze doet het omdat ze niet anders kan, ze moet, ze kan niet minder dan het allerbeste geven voor haar zoon, want het komt op haar neer, zonder haar heeft hij geen toekomst. Haar geloof uit zich niet in vrome woorden, maar in daden en in dappere, obstinate woorden waarin ze het onrecht dat hier dreigt aan de orde stelt tegenover die man van God en daarmee toch ook tegen God.

En God in de hemel? Zijn rol is uiterst beperkt, lijkt het wel, en ook dat delen we met dit verhaal, het besef dat God soms de Grote Afwezige lijkt. *Lijkt*. Want Hij is het die de profeet verhoort van zijn gebed schenkt; en Hij is het toch ook die deze vrouw de moed geeft tot haar gooi naar de toekomst voor haar en haar kind.

Mensen hebben God nodig; maar God, tenminste de God van de bijbel, heeft ook mensen nodig die doen wat gedaan moet worden, en vragen om recht, om toekomst, om leven. Met zulke mensen, vrouwen en mannen, is er hoop voor die toekomst.

Amen.